

УДК 378.147-027.31

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-1.42>**К. І. Гоцуляк**кандидат педагогічних наук,
викладачІвано-Франківського фахового коледжу
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»**Т. І. Стамбульська**кандидат педагогічних наук,
викладачІвано-Франківського фахового коледжу
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ІНТЕНСИФІКУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕРІОД ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У статті окреслено питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інтенсифікації освітнього процесу за умов змішаного типу навчання. Означено характеристики інформаційно-комунікаційно-компетентного педагога закладу вищої освіти. Розглянуто доцільність застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, виокремлено основні сервіси мережі Інтернет, що можуть бути використані для спільної віртуальної взаємодії між педагогом та студентами. Описано використання змішаних навчальних ресурсів, що дає змогу модернізувати навчальний процес, вивести його за межі аудиторних стін.

Виокремлено три етапи змішаного навчання: самостійне вивчення матеріалів, інтерактивний клас у класі, продовження інтерактивного навчання та підтримка на робочому місці.

Також у статті розглянуто поняття «змішане навчання», особливості організації змішаної форми навчання, наведено її переваги і недоліки. Охарактеризовано особливості ролей усіх учасників освітнього процесу під час його організації, від традиційної до змішаної форми.

Акцентовано доцільність використання нових методів та засобів навчання, які сприяють активізації та покращенню якості освіти. Зазначено, що активне навчання вимагає від студентів участі в навчальному процесі, адже поколінню, що розвивається в епоху інформатизації освіти, потрібно ухвалити нові рішення в навчанні й освіті. Використання комп'ютерів, інших гаджетів та інформаційних технологій є необхідним інструментом для сучасних аудиторій та важливим кроком на шляху до гармонійного виховання особистості у XXI столітті.

Також акцентовано на тому, що застосуванням сучасних технологій можна покращити мотивацію студентів; їх використання можна розглядати як шлях до підвищення рівня пізнання та творчої діяльності студентів.

Освіта повинна бути зосереджена на перспективах розвитку суспільства. Це означає, що в сучасній освіті необхідно використовувати новітні інформаційні технології. Створення хорошого інформаційного середовища є ключовим завданням, що веде до розвитку інформаційного суспільства. Масове впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у галузі освіти зробило комп'ютеризацію навчальних закладів пріоритетним напрямом. Розроблення та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій має на меті надання вичерпної інформації, ресурсів та методичної підтримки.

Ключові слова: ІК-компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, віртуальна взаємодія, змішаний тип навчання, інтенсифікація освітнього процесу, дистанційне навчання, відкриті освітні ресурси, змішане навчання.

Постановка проблеми. Посилений тренінг передбачає очікувані результати, досягнуті завдяки якісним чинникам, тобто завдяки тиску, більш ефективному використанню розумових здібностей особистості. Зрештою, у традиційному процесі навчання, у рамках використання широкого спектра методів, лише 15–20% людей використовують здатності мозку. Саме тому вважаємо за доцільне підібрати найбільш оптимальні форми під час

використання змішаного навчання в період карантину [5; 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В.М. Кухаренко пропонує визначення змішаного навчання, його характеристики та цілі, а також розглядає принципи та вимоги змішаного навчання, рівні та комбінації, асинхронні та синхронні процеси, переваги, проблеми та тенденції. Він також звертає увагу на змішане навчання компа-

нії, особливості та перешкоди змішаних навчальних курсів організаційного навчання.

Автор вважає, що змішане навчання є перспективною формою організації освітньої діяльності, особливо у процесі практичного та технічного навчання, широко застосовується в українських та закордонних закладах. Кількісні показники (велика кількість користувачів мають доступ до онлайн-освіти), успішна реалізація міжнародних програм та проєктів у галузі змішаного навчання в освітніх закладах різних країн, розроблення базових моделей змішаного навчання та їх модифікація все це підтверджують [4, с. 13–16].

Аналіз наукових робіт та методологічних ресурсів показує, що в навчальний процес упроваджено понад 40 змішаних моделей навчання. Однак у вітчизняній та закордонній літературі ми можемо виокремити такі чотири описи базової моделі гібридного навчання, як: модель обертання, гнучка модель, модель самозмішування та модель віртуального збагачення.

Такі моделі, як гнучкі, багатофункціональні, персоналізовані моделі та самозмішувальні моделі, не є оптимальними для сімейного навчання, оскільки вони потребують принципових змін у галузі освіти й управління навчальними закладами [8, с. 44–49].

У багатьох країнах бракує не лише викладачів; існує нагальна потреба в оновленні знань та навичок педагогічного персоналу. Попит на знання та вміння вчителів постійно зростає. Вони повинні вивчити новий навчальний зміст, методи навчання та технічні засоби. Однак ресурсів зазвичай недостатньо для задоволення довгострокових професійних потреб учителів. Навіть за наявності таких ресурсів педагога зазвичай не мають вільного часу для відвідування семінарів через напружену роботу. Іншим викликом є нові вимоги до життя, праці й освіти у XXI ст. Громадяни, студенти та всі люди, які працюють, у XXI ст. повинні: мати можливість адаптуватися до життя в мінливому світі в умовах глобалізації; володіти здатністю бути незалежними; самостійно здобувати знання і застосовувати їх на благо суспільства, організацій та підприємств [2, с. 181–185].

Оскільки 191 країну/регіон охопила пандемія COVID-19, заклади дошкільної, загальної середньої та вищої освіти було закрито, що змусило 1,57 млрд здобувачів освіти (90% світового населення) навчатися дистанційно. З одного боку, така ситуація є розумною, оскільки вона допомагає захистити людей від ризику зараження COVID-19. З іншого боку, ізоляція створює нові виклики для навчальних закладів та органів управління освітою на місцевому та національному рівнях. Організувати ефективне дистанційне або змішане навчання, освітню політику, яка адаптується до сучасних потреб, посилювати фінан-

сову підтримку закладів освіти, модернізувати їхні матеріально-технічні основи – це неповний перелік труднощів під час 2020–2021 навчального року [1, с. 4–7].

Мета статті. Розкрити шляхи посилення освітнього процесу закладів вищої освіти для вдосконалення професійної підготовки студентів, розкрити особливості освітніх платформ для їх використання за умов дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. В умовах підготовки майбутніх фахівців будь-якої спеціальності в межах закладу вищої освіти забезпечення інтенсифікації освітнього процесу є вкрай важливим питанням, а якщо це стосується періоду впровадження змішаного типу навчання, то ця проблема є особливо актуальною.

Нині інтенсифікація освітнього процесу проходить через інновації та трансформує наше суспільство, яке змінює спосіб мислення, діяльність та життя людей. Це допомагає здобувачам освіти навчатися більш ефективно та якісно, обробляти більшу кількість матеріалу за менший час, швидко знаходити відповіді на проблемні питання, підтримувати віртуальну взаємодію.

Зрозуміло, що сучасний викладач ЗВО у своїй практиці має невичерпний арсенал засобів, які використовує в освітньому процесі. Проте ми переконані, що підвищення продуктивності освітньої діяльності викладача та студента реалізуватиметься за умов їхньої взаємодії за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

Якщо говорити про ІКТ в освітньому процесі, то варто зазначити, що їх використання диктується потребами нового інформаційного суспільства, вимогами часу та нинішнім типом навчання.

Уважаємо за потрібне акцентувати, що оскільки йдеться про змішаний тип навчання (реальна та віртуальна взаємодія між викладачем та студентами), то використання сучасних інформаційних технологій у його процесі є невід'ємним. Відтак постає вирішення іншої проблеми – ІК-компетентність педагога та сервіси Інтернету, що можуть бути використані для спільної віртуальної взаємодії.

Щодо першої проблеми, то ми вже торкалися питання використання сучасних технологій в освітньому процесі ІК-компетентним педагогом. Зокрема, ІК-компетентного педагога ми розглядаємо як особистість, яка вільно орієнтується в інформаційному просторі, спроможна отримувати необхідну інформацію й оперувати нею відповідно до власних потреб і професійних цілей, здатна відбирати, класифікувати й узагальнювати необхідний матеріал, призначений для опрацювання в освітньому процесі, та критично до нього ставитися [7, с. 53]. Що стосується питання арсеналу сервісів мережі Інтернет, що можуть бути використані для спільної віртуальної взаємодії між педа-

гогом та студентами, дають результат у процесі інтенсифікування навчання та впливають на розвиток самостійності здобувачів освіти, то нижче ми представимо його набір.

Упровадження змішаного типу здобуття студентами освітніх послуг диктує такі умови, що здобувачі освіти, окрім традиційного способу навчання, використовують різноманітні онлайн-платформи, форуми, сервіси мережі Інтернет або програмне забезпечення, вебінари, системи дистанційної освіти (наприклад, GoogleMeet, d-learn, ZOOM, Skype) тощо. Огляд провідних платформ, які надають можливість навчатися онлайн, дозволяють пройти навчання в учителів-практиків. Серед них: освітній проєкт «На Урок» (www.naurok.com.ua), спільнота активних освітян «Всеосвіта» (www.vseosvita.ua), EdEra (<https://www.ed-era.com/>), Prometheus (<http://prometheus.org.ua/>), Просвіт-центр інноваційної освіти (<http://prosvitcenter.org/uk/>) та інші.

Що стосується онлайн-застосунків, то поширеними й загальновідомими є інструменти Google: Google-диск, Google-документи, Google-Classroom. Наприклад, що стосується останнього інструменту, то він дає можливість створювати курси, призначати й перевіряти завдання. Також його використання дозволяє економити час, спрощує організацію освітнього процесу та комунікацію зі студентами, що впливає на його активізацію.

Зараз популярне використання додатка ZOOM у навчальному процесі під час дистанційного навчання. Проте одразу можна назвати його переваги і недоліки. Перевагами є те, що швидко встановлюється в телефоні, має чудову якість звуку і відео. А суттєвим недоліком безкоштовної версії є обмеження часу (40 хвилин). Якщо, припустимо, ми проводимо практичне заняття, яке триває 80 хвилин, то тут зрозуміло, що організувати потрібно дві онлайн-зустрічі послідовно.

Також під час пандемії ми активно використовуємо платформу дистанційного навчання d-learn нашого університету (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). Перевагою є те, що незалежно від місця перебування студента чи викладача кожен може зайти на неї в будь-який зручний час. Недолік – перевантаженість і зависання системи, особливо в періоди семестрових контролів.

Змішане навчання – це підхід до освіти, який поєднує в собі навчальні матеріали онлайн та можливості для інтерактивної взаємодії із традиційними методами навчання у приміщенні. Це вимагає фізичної присутності як викладача, так і студента, з деякими елементами контролю. Змішане навчання також використовується в умовах професійного розвитку і навчання [9]. Воно виявилось однією з найпопулярніших технологій сьогодення, оскільки дозволяє скористатися

гнучкістю та зручністю дистанційного навчання та перевагами традиційних класів.

Консорціум Слоуна визначив, що гібридна навчальна програма є результатом інтеграції онлайн-курсів (30–70% навчального процесу) із традиційними заняттями у класі, що проводяться за плановими та педагогічними методами. Це пояснюється тим, що змішане навчання наголошує на суто механічних методах змішування різних форм навчання.

Гібрид – це нова і вдосконалена функція, яка поєднує ІТ-технології з функціями старої технології, поєднує відомі функції старої технології для формування нового методу (інновації). Змішане навчання не може виступати самостійно як технологія змін. Як викладачам, так і студентам потрібні додаткові зусилля. Цей революційний спосіб нестабільності дає новий поштовх для розвитку якості освіти: він ефективніший, його легше отримати, застосовується індивідуальний підхід, із часом певним чином може перевершити традиційні методи [3, с. 19–24].

Висновки і пропозиції. Отже, інтенсифікація освіти – це довготривалий процес підвищення продуктивності освітньої діяльності педагога та здобувачів освіти, який вимагає від першого компетентності в користуванні набором інтернет-сервісів та інших ресурсів, уміння організувати віртуальну роботу користувачів, розподілених у часі та просторі, активності, самоконтролю, мотивації, тайм-менеджменту від других.

Як відомо, кожна із країн під час пандемії мала власну стратегію навчання. Досвід Тайваню та Швеції переконливо доводить, що можна організувати очне навчання під час пандемії. Якщо узагальнити практики різних країн, можна зробити висновок, що під час світової пандемії в освітніх закладах використовувались три освітні моделі: денна, дистанційна та змішана освіта, яка поєднувала денне та дистанційне навчання.

З метою захисту життя та здоров'я студентів на інституційному рівні людям, студентам, викладачам та персоналу, яким загрожує COVID-19, дозволяється залишатися вдома для дистанційного навчання, адже здобувати освіту в умовах карантину – можливо. За викладачем залишається вибір форм і моделей навчання, методів, які даватимуть результат від навчання, освітніх платформ, які сприятимуть інтенсифікації освітнього процесу.

Список використаної літератури:

1. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину : аналітична записка / Л. Гриневич та ін. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 76 с. URL: <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/09/organizacziya-osvitnogo-procesu-v-shkolah-ukrayiny-v-umovah-karantynu-2020.pdf>.

2. Гуревич Р., Кадемія М., Шевченко Л. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник. Вінниця, 2012. 348 с.
3. Кухаренко В., Рибалко О., Сиротенко Н. Дистанційне навчання : Умови застосування. Дистанційний курс : навчальний посібник. 3-є вид. Харків : НТУ «ХПІ» ; Торсінг, 2002. 320 с.
4. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В. Кухаренко та ін. Харків : Міськдрук ; НТУ «ХПІ», 2016. 284 с.
5. Лимонова Н. Інтенсифікація навчального процесу, або Що вам потрібно знати про змішане навчання. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/3176-intensyfikatsiia-navchalnoho-protsesu-abo-shcho-vam-potribno-znati-pro-zmishane-navchannia?fbclid=IwAR3YFuMLuDDYNs1AZYGtX0pmX6hHg-xdo-0yS2JYqYNBuMZYtrvpggdKgHE>.
6. Педагогіка вищої школи. Інтенсифікація навчально-виховного процесу. *Info-Library*. URL: www.info-library.com.ua > books-text-4061 <http://2016.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=114&lang=ru>.
7. Стамбульська Т., Кульчак Х. Використання сучасних технологій в освіті ІКТ-компетентним педагогом. *Сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті* : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції в рамках Міжнародного освітнього форуму «Цифрова трансформація освіти». Рівне : РОІППО, 2020. С. 53–54.
8. Ткачук Г. Теоретичні і методичні засади практично-технічної підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах змішаного навчання : дис. ... докт. пед. нау : 13.00.02. Київ, 2019. 447 с.
9. Blended learning. *Wikipedia*. 15. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Blended_learning.

Hotsuliak K., Stambulska T. Activation of the educational process through the use of information and communication technologies in a mixed type of learning

The article outlines the use of information and communication technologies in the process of activating the educational process in a mixed type of learning. The characteristics of information and communication of a competent teacher of higher education institution are determined. The expediency of application of information and communication technologies in the educational process is considered and the main services of the Internet that can be used for joint virtual interaction between teacher and students are identified.

The use of mixed educational resources is described, which allows to modernize the educational process and take it beyond the classroom walls.

There are three stages of blended learning: self-study of materials, interactive classroom, continuing interactive learning and support in the workplace.

The article also considers the concept of “blended learning”, the peculiarities of the organization of blended learning, its advantages and disadvantages. The peculiarities of the roles of all participants of the educational process in its organization from the traditional to the mixed form are characterized.

Attention is paid to the expediency of using new teaching methods and tools that enhance and improve the quality of education. It is noted that active learning requires students to participate in the learning process, because the generation that is developing in the era of informatization of education, need to make new decisions in teaching and education. The use of computers or other gadgets and information technology is a necessary tool for modern audiences and an important step towards the harmonious upbringing of the individual in the 21-st century.

It is also emphasized that by applying modern technologies, it is possible to improve students' motivation; their use can be considered as a way to increase the level of knowledge and creativity of students.

Education should focus on the prospects of society. This means that modern education must use the latest information technology. Creating a good information environment is a key task that leads to the development of the information society. The mass introduction of information and communication technologies in the field of education has made the computerization of educational institutions a priority. Information and communication technologies development and implementation aims to provide comprehensive information, resources and methodological support.

Key words: *information and communication competence, information and communication technologies, virtual interaction, mixed type of learning, intensification of educational process distance learning, open educational resources, blended learning.*